

שירות לציבור או הטעיה חדשה?

אריה ארנון

"כמעט נגמר הכסף" נאמר במודעות ענק יקרות שפרסמה ממשלת ישראל בשבועיים האחרונים תחת הכותרת המפתה "התוכנית הכלכלית תציל את המשק הישראלי". בלב המודעות מופיע גרף בולט – "נטל המס בישראל גבוה בהרבה ממדינות המערב" – ובו הנתון הבא: ישראל 41%; ממוצע של כלכלת מדינות המערב 33%. צריך היה להוסיף הערה בסגנון "העישון מזיק לבריאות", אך הפעם משהו כמו – "זהירות, ממשלת ישראל מטעה". כן, לא פחות.

מדוע? בואו נתבונן בנתוני אמת על רמת המיסוי בארצנו. מהן העובדות? נעיין בדוח שהתפרסם על ידי אגף הכנסות המדינה במשרד האוצר לשנת 2001 ואשר ניתן לצפיה באינטרנט. נאמר בו:

"נטל המס בישראל גבוה משמעותית מהנטל בארה"ב ביפן ובבריטניה ודומה לנטל ברוב מדינות מערב אירופה" (שם עמ 273).

אחר כך מופיע ניתוח מדוקדק של ההשוואה הבינלאומית, שאינה פשוטה כלל. ישראל היתה לפי הדוח ל 2001 מדינת רווחה שמבנה המיסוי שלה תאם את זה של מדינות הרווחה האירופיות. בישראל היה שיעור המס 41.2% והממוצע של האיחוד האירופי היה 41.3%. כך בדוח האוצר. אך נתון זה סותר כמובן את קו "ההסברה" של התוכנית הכלכלית ולכן מה עושה המפרסם? מציג את הנתונים בדרך "קצת" אחרת, אשר תתאם את תעמולתו. כיצד?

שתי מדינות מפותחות חורגות מהממוצע של נטל המס בעולם, ארה"ב ויפן. בשתייהן המסים נמוכים יחסית ועימם גם היקף השירותים הציבוריים והוצאות הבטחון. לוקח המפרסם (המטעה) ומשקלל "על פי גודל האוכלוסייה" (כך נאמר באותיות הקטנות) את כל ארצות המערב ומסכם בנחרצות: "נטל המס בישראל גבוה בהרבה ממדינות המערב". כלל וכלל לא. המפרסם מעוניין בשירות לציבור, כפי שטוענת המודעה, יאמר אמת: נטל המס בישראל גבוה מזה שבארה"ב וביפן ושקול לזה שמקובל במדינות אירופה. והציבור יקרא, יחשוב, יחליט ויתמוך (או לא) בתוכנית.

זו רק דוגמא אחת, בולטת, להטעיה. ל"ספיין" במימון ציבורי. המודעה זרועה בהטעיות מסוג זה. אך מה שחמור יותר הוא הניסיון לשנות מהיסוד את משטר יחסי העבודה בישראל תוך שימוש בתירוץ של המשבר הכלכלי. את הגרעון בתקציב הממשלה ניתן לסגור בדרכים שונות. לכל דרך משמעויות שונות מבחינת חלוקת הנטל בין ההון והעובדים על קבוצותיהם. שר האוצר והממשלה החליטו לא לדחות את הרפורמה במס ולא להעלות את המיסוי על ההון, כפי שועדת בן בסט המליצה בשעתו. כלומר הם החליטו לחלק את הנטל יותר על העשירונים אחד עד תשע ופחות על העשירון העליון ועל בעלי ההון.

ובדרך לחלוקה לא צודקת זו של הנטל הם מנסים לשנות מהיסוד את ההסדרים בשוק העבודה הישראלי. לכרסם במוסד הקביעות, לרוקן מתוכן הסכמים קיבוציים, לשנות בלי מומ את הסדרי הפנסיה. בקיצור – סוף לעבודה מאורגנת ובמקומה שוק עבודה "חופשי" ו"גמיש". למי זה מועיל? כן, לאלה שנטל הקיצוצים לא מוטל עליהם.

ולהיכן נעלם המשל המפורסם על ה"שמן והרזה"? זה שהסביר לציבור כי אם רק נכה בסקטור הציבורי, נציל את המשק? המשל הזה דווקא נעלם מהמודעות. מותר לנחש שהמפרסמים בדקו ומצאו שלצרכי שכנוע הציבור אבד הקלח על המשל הזה. הציבור, כך נראה, פחות שונא את ה"שמן" מכפי ששר האוצר חשב. ואם שר האוצר יעמיק לחקור הוא ימצא שרוב הציבור הישראלי מוכן לשלם, כן, אפילו מסים, עבור חברה סולידרית וצודקת יותר. האהבה לשיטה האמריקאית ונפלאותיה נותרה מוגבלת לאלה עימם התוכנית הכלכלית באמת עומדת לעשות חסד, בעלי ההון ושליחיו בשלטון.